

GEKLEURD

SEKS

‘Het jaar van de kreeft’ van Hugo Claus:
verguisd als boek, meesterlijk op de planken

EWOUD CEULEMANS

Hugo Claus is meer dan acht jaar dood, maar met zijn nieuwe voorstelling *Het jaar van de kreeft* brengt theatermaker Luk Perceval het oeuvre van de auteur weer tot leven. Het relaas van twee mensen die zich aangetrokken voelen tot elkaars onhebbelijkheden, blijft pijnlijk herkenbaar.

“Als dit geen liefde is, weet ik het ook niet meer”, zegt Zij. Het is een vraag aan het publiek, vermomd als een simpele vaststelling voor zichzelf. En het is vooral de vraag die als een rode draad loopt door *Het jaar van de kreeft*, Luk Percevals theaterbewerking van Hugo Claus’ gelijknamige roman uit 1972.

In dat jaar liet Claus naast *Het jaar van de kreeft* ook *Schaamte* op de wereld los. De consensus was eenvoudig: *Schaamte* was een hermetisch, modernistisch meesterwerk, *Het jaar van de kreeft* een “keukenmeidenroman”, een niemendalletje van pulp, een tussendoortje waarin de auteur zijn eigen romantische perikelen met actrice Kitty Courbois zou hebben vormgegeven. (Dat de eerste fragmenten werden gepubliceerd in de populaire krant *De Telegraaf*, heeft stevig bijgedragen aan dat beeld.) Of, om het in Percevals woorden te zeggen: “*Het jaar van de kreeft* wordt te vaak afgedaan als een boek dat Claus met zijn linkerhand heeft geschreven.”

Zwartkomische tristesse

Niets is minder waar. *Het jaar van de kreeft* is een pijnlijk relaas van aantrekken en afstoten, van twee mensen die niet alleen verslaafd zijn aan elkaar, maar ook aan de pijn en miserie die ze bij elkaar veroorzaken. Dat toont Perceval, samen met rasacteurs Gijs Scholten van Aschat en Maria Kraakman, nu ook op het podium.

Is het dan wel liefde dat de naamloze Hij en Zij – in het boek heetten ze nog Pierre en Toni – met elkaar verbindt? Aantrekkingskracht is er zeker, maar de aandoenlijk stuntelige manier waarop het verleidingsspel verloopt, is een voorbode voor hun relatie. Zij wurmt zich in zijn broekspijp, en in hun intimiteit herleiden ze zichzelf tot knullige sukkelars. Het kinderfietsje waarop Hij over het podium fietst, illustreert dat dubbele gevoel van kinderlijk geluk en fysieke onkunde eens te meer.

Alleen ruimt de aandoenlijkheid dan langzaam aan plaats voor pijn en zwartkomische tristesse. Hij werpt zich aan haar voeten, voelt zich aangetrokken tot alles wat hem anders zou afstoten: haar vulgariteit, haar labiliteit, haar onberekenbaarheid. Zij

vertrouwt hem dan weer als enige toe dat ze niet van seks geniet. Je ongeluk delen, is dat een uiting van liefde of is het pure ellende?

Claus en Perceval werpen voortdurend zulke vragen op, het publiek gaat samen met de twee geliefden/ellendigen op zoek naar de antwoorden. Het pianospel van Jeroen van Veen, de enige getuige van hun turbulente relatie, klinkt zowel hoopvol als triest en geeft zo de dubbelheid van *Het jaar van de kreeft* ook muzikaal weer.

Haast kinderlijke overgave

Misschien is *Het jaar van de kreeft* bovenal een onderzoek naar de grens waar aantrekkingskracht in seks en het moment waarop seks overgaat in een relatie – of omgekeerd. Haar man bedriegen, dat doet ze niet, maakt Zij hem aan het begin wijs. Maar seks verandert alles, en dat merken ook de twee protagonisten. Naarmate de voorstelling vordert, merken ook zijzelf dat hun verhouding langzaamaan leegloopt – zoals de ontelbare jarenzeventigsekspoppen die boven hun hoofd bengelen. Er is soms niet meer dan een scheur nodig om de boel in elkaar te doen krimpen.

“Het jaar van de kreeft”
wordt te vaak afgedaan als
een boek dat Claus met zijn
linkerhand heeft geschreven

LUK PERCEVAL
THEATERMAKER

Het geduw en getrek tussen hun twee krijgt schitterend vorm in de prestaties van Scholten van Aschat en Kraakman. Zij, in een gescheurde panty en een licht vulgair jurkje, speelt haar rol met een gepaste, haast kinderlijke overgave, terwijl haar tegenspeler, die ook als verteller optreedt, probeert om zich rationeler op te stellen. Maar net als zijn personage wordt ook Scholten van Aschat meegeleurd in de lichamelijke aantrekkingskracht, zowel die van haar als die van Claus’ meesterlijke tekst.

Perceval zelf noemt *Het jaar van de kreeft* zijn favoriete boek, en die voel je. In deze tijdloze toneelbewerking brengt hij samen met de betreurde schrijver van *Het verdriet van België* een ode aan de vreugde en de pijn die twee verliefde mensen elkaar kunnen bieden. Als dat geen liefde is, weet ik het ook niet meer.

verandert
alles

●●●●●
**HET JAAR
VAN DE KREEFT**

Luk Perceval
en Toneelgroep
Amsterdam,
op 4 mei in
NTGent, van
26 tot 28 mei
in deSingel
Antwerpen

► Gijs Scholten van Aschat en Maria Kraakman tonen twee mensen die verslaafd zijn aan de pijn en miserie die ze bij elkaar veroorzaken.
© RV